

Komunikace vědy 1

NÁSTROJE KOMUNIKACE VĚDY, PŘEHLED ŽÁNŘŮ KOMUNIKACE VĚDY

Nástroje komunikace vědy

- **Formální**
 - se vztahují ke strukturovanému vzdělávacímu systému, který zahrnuje všechny školy od základních až po vysoké, včetně specializovaných programů odborného a profesního růstu
- **Neformální**
 - se vztahují ke všem plánovaným programům osobního a sociálního vzdělávání lidí určených k rozvíjení celé řady dovedností a kompetencí mimo rámec formálního vzdělávacího kurikula. Vede k záměrnému získávání zkušeností a zahrnuje v sobě procesy, prostředky i podmínky k dosažení cíle.
- **Informální**
 - se vztahují k průběhu celého života, v němž si každý jednotlivec osvojuje určité postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti pod vlivem různých vzdělávacích podnětů ve svém okolí i z každodenní zkušenosti (z domova, ze sousedství, z knihovny, z médií, ze zkušeností nabytých při práci, při hře apod.).

Přehled žánrů komunikace vědy

- Audiovizuální pořad
- Blog
- Článek v tisku
- Divadelní hra
- Den otevřených dveří
- Experimentální show
- Festival
- Hra
- Internetový kurz
- Komentovaná vycházka do přírody
- Konzultace, osobní komunikace, živý kontakt
- Mediální glosa
- Naučná stezka
- Net TV (videopodcasty)
- Podpora zájmu o komunikaci vědy, zvyšování kreativity
- Pozitivní klientelismus
- Pozorování
- Prezentace
- Přednáška
- Publikace
- Rozhlas
- Schopnost navázat dialog – poradenství v oblasti KV
- Sociální síť
- Soutěž
- Telefonické poradenství
- Televize
- Tvorba netradičních pomůcek a jejich výroba
- Virtuální svět
- Výstava
- Vystoupení v médiích

Definice jednotlivých žánrů

■ **Audiovizuální pořad**

- Z hlediska přípravy a realizace jeden z nejkompexnějších kreativních počinů. Jedná se o pásmo složené z obrazových materiálů (ať už v podobě ilustrací, fotografií či videa), zvukové stopy (hudební doprovod, mluvený komentář, popř. obojí) a dalších doprovodných vizuálních vjemů, například umělé oblohy planetária apod.
- Může obsahovat části, v nichž vystupuje živý moderátor. Vzniku audiovizuálního pořadu předchází vznik námětu a scénáře i tvorba obrazových či zvukových podkladů. Výsledné dílo je promítáno na projekční plochu prostřednictvím datových projektorů.
- Svým zpracováním i pojetím se blíží filmovému dokumentu. Rovněž délka je blízká televizní tvorbě a nejčastěji se pohybuje v rozmezí 30-60 minut.

Definice jednotlivých žánrů

■ **Blog**

Webová stránka, jejímž dominantním obsahem je psaný text, který mohou doprovázet fotografie, obrázky, zvukové nahrávky či videa. Blog obvykle prezentuje osobní postoje a myšlenky autora (či skupiny autorů), např. ve formě komentářů a často je zaměřen na určité téma autorovi blízké.

Příspěvky jsou nejčastěji zobrazovány v chronologickém pořadí od nejnovějších po nejstarší. Blog může být interaktivní, což znamená, že jeho čtenáři mohou pod různými příspěvky vyjadřovat své názory v tzv. diskuzi.

■ **Článek v tiskovinách**

Psaný text v tištěném médiu popisující určitou událost (v mnoha případech aktualitu) či jev. Článek často vyjadřuje osobní myšlenky autora, v takovém případě se pak stává spíše komentářem k danému tématu.

Definice jednotlivých žánrů

■ Divadelní hra

- Atraktivní a hravá forma popularizace vědy s možností intenzívně zapojit diváky, tedy publikum. Umožňuje suchý výklad faktů, například kapitolu z historie vědy, obohatit o dobové reálie v podobě kostýmů či vědeckých přístrojů, netradiční scénu atd.
- Postavy herců se mohou rekrutovat přímo z řad publika (v tom případě jsou dialogy hry pouze čtené a hra musí počítat s notnou dávkou improvizace) nebo se může jednat o secvičenou divadelní hru v klasické podobě.
- Prostřednictvím dialogů mezi herci je možné snadno přiblížit jinak obtížně sdělitelná témata, např. polemiku nad vědeckým sporem.

Definice jednotlivých žánrů

■ Den otevřených dveří

- Zpřístupnění pracoviště (např. vědeckého ústavu, laboratoře) či organizace (hvězdárna a planetárium) veřejnosti nad rámec běžného režimu za účelem dané pracoviště či organizaci pozitivně prezentovat a seznámit s nimi veřejnost.
- Na akci tohoto typu je z principu vstup zdarma a návštěvníci mohou nahlédnout i do míst, kam se v průběhu roku nedostanou buď vůbec (odborné laboratoře apod.) nebo jen v omezené podobě (hvězdárna, planetárium).
- Zejména v případě dnů otevřených dveří ve vědeckých ústavech má akce umožnit lidem takřikajíc „nahlédnout pod pokličku“ každodenní činnosti vědeckých pracovníků, o které mají často jen mlhavé představy.

Definice jednotlivých žánrů

■ Experimentální show

- Pásmo fyzikálních, chemických či jiných experimentů prováděných naživo přímo před diváky demonstrátorem.
- Demonstrátor probíhající experimenty také popisuje, jednoduše a stručně vysvětluje jejich vědeckou stránku a zasazuje je do širších souvislostí.
- Experimenty se často zaměřují na děje, které diváci důvěrně znají z každodenního života, ale uniká jim jejich podstata.
- Experimenty by samozřejmě měly být pokud možno efektní, avšak zároveň by jejich demonstrace měla v nenásilné a zajímavé podobě zasvětit diváky do určité vědecké problematiky.
- <https://udif.cz/>

Definice jednotlivých žánrů

■ Festival

- Festival je přehlídkou počinů, jejichž cílem je popularizovat daný vědní obor, určitou odbornou činnost a samozřejmě ve výsledku i pořádající organizaci.
- Náplní festivalu mohou být ostatní zmíněné aktivity, např. přednášky, experimentální show, audiovizuální pořady atd. Festivalu se kromě pořádající organizace, jež jej zaštituje, zpravidla účastní i externisté, např. zvaní přednášející, spřátelené organizace apod.
- Jeho součástí však mohou být i doplňkové aktivity zcela mimo hlavní téma festivalu, které slouží zejména k zpestření programu pro návštěvníky (např. aktivity pro děti, workshopy).
- Festival může být určen pouze pro odbornou komunitu, anebo může být otevřen široké veřejnosti.
- <https://www.vedafest.cz/>

Definice jednotlivých žánrů

■ Hry

- Výrazně interaktivní hra s pasivním (počítačovým) nebo aktivním (lidským) protihráčem. Nenásilnou, nenápadnou formou popularizuje danou tematiku.
- Někdy lze takový formát považovat za jakýsi typ infotainmentu. Do této kategorie se řadí i různé databáze rozšiřované dobrovolníky (typický příklad sběr turistických známek, magnetek apod.)

■ Internetový kurz

- Soubor na sebe navazujících vzdělávacích materiálů a návodů (texty, ilustrace, fotografie, videa, zvukové nahrávky) umístěný na internet a díky tomu snadno přístupný široké mase zájemců.
- Může a nemusí obsahovat i testovací část v podobě testů, kvízů, různých protokolů apod.

Definice jednotlivých žánrů

- **Komentovaná vycházka do přírody**
 - Komentovanou vycházku do přírody je možné popsat jako výklad pod širým nebem v doprovodu lektora.
 - Cílem této aktivity je seznámit posluchače s určitými objekty či jevy nikoliv virtuálně, např. formou přednášky podpořené fotografiemi či ilustracemi, ale přímo v místě jejich běžného výskytu.
 - Předmětem takového výkladu může být třeba popis geologického rázu krajiny, popis aktuální oblačnosti či výklad vztahující se k nočnímu nebi.

■ Konzultace, telefonické poradenství

- Konzultace, ať už v podobě osobního setkání s tazatelem nebo ve formě telefonického či emailového dotazu, je zpravidla neplacenou službou veřejnosti (neméně často pak i médiím).
- Jejím cílem je pokud možno v relativně krátkém čase a s co největší možnou efektivitou zodpovědět tazatelem vznesené otázky k určitému tématu.
- Pokud je dotaz příliš rozsáhlý či komplikovaný a není možné či dokonce žádoucí (klasickým příkladem v tomto směru jsou dotazy žáků/studentů, kteří se snaží bez výraznějšího vlastního přičinění vyřešit určitou úlohu) odpovědět na něj podrobně, je vhodné odkázat tazatele na další studijní zdroje a cestu k rozřešení dotazu pouze nastínit.

Definice jednotlivých žánrů

■ Mediální glosa

- Rozsahem spíše krátký komentář odborníka k určitému aktuálnímu tématu, jež se váže k oblasti jeho působení, uveřejněný v médiích.
- Zpravidla se jedná o reakci, která doprovází nebo navazuje na informace uveřejněné v daném médiu (noviny, internetové zpravodajství, rozhlas či televize)
- To současně určuje i její podobu (článek, rozhovor apod.).

■ **Naučná stezka**

- Soustava na sebe navazujících informačních panelů, která má dva hlavní cíle.
- Zaprvé cíl orientační – atraktivním způsobem provést návštěvníky určitým zajímavým územím (třeba parkem či turistickou lokalitou ve volné přírodě).
- Zadruhé cíl informační – přinést návštěvníkům informace o zajímavostech, s nimiž se mohou setkat na výše uvedené trase naučné stezky.
- Součástí naučné stezky však mohou být i exponáty uměle zasazené do daného prostředí, např. modely planet rozmístěné v parku.

Definice jednotlivých žánrů

■ **Podcast (videopodcast) a internetová televize**

- Podcast je volně přístupný zvukový či video soubor umístěný na internet, na nějž autor odkazuje prostřednictvím svých webových stránek.
- Stránka s podcasty je tak v podstatě archivem audiovizuálních materiálů, který je přístupný neustále a umožňuje divákům či posluchačům přehrát si daný příspěvek v libovolnou dobu (navíc často s možností stáhnout si daný podcast přímo do počítače).
- Podobným druhem média je i internetová televize. Jedná se o webovou stránku, jejímž obsahem jsou kontinuálně přehrávané videozáznamy.
- Na rozdíl od podcastu se vysílání internetové televize řídí pevně stanoveným programem podobně jako vysílání televize klasické. Vysílané materiály obvykle není možné ze stránky přímo stáhnout, byť lze u některých internetových televizí dohledat i archiv dříve vysílaných příspěvků (v tomto směru je tedy přesnější hovořit opět o podcastech).

Definice jednotlivých žánrů

■ **Pozorování**

- Komentovaná prohlídka aktuální denní či noční oblohy (přesněji řečeno prohlídka objektů blízkého i vzdáleného vesmíru aktuálně viditelných z daného pozorovacího stanoviště). Ale též jiného přírodního jevu.
- Na objekty je zpravidla nahlíženo prostřednictvím dalekohledů (mikroskopů). Osoba, která pozorování vede, se označuje jako tzv. demonstrátor.
- Cílem pozorování může být také konkrétní zajímavý a netradiční úkaz, např. zatmění Slunce či Měsíce, jasná kometa apod.

Definice jednotlivých žánrů

■ **Pozitivní klientelismus**

- Záměrné vytváření sítě spolupracovníků a kontaktů podporujících existenci i rozvoj organizace jako takové, resp. jejích projektů.
- Do této kategorie spadá lobbying, celebrity branding, events apod.

■ **Prezentace**

- Forma přednášky – buď předem více méně zcela připravená, doprovázená statickou či dynamickou projekcí,
- nebo naopak reagující na aktuální dění (forma experimentální show, prohlídka denní či noční oblohy, komentovaná prohlídka expozice).

Definice jednotlivých žánrů

■ **Přednáška**

- Výklad pro různě velké skupiny posluchačů, vztahující se k určité problematice (vedený obvykle jedním odborníkem na danou problematiku) podpořený nejčastěji fotografickými či obrazovými materiály promítanými na projekční plátno.

■ **Rozhlas**

- Krátké, několikaminutové vystoupení, zpravidla buď v podobě talk show anebo reportáže.
- Potřeba formulovat hlavní myšlenku do tří vět, resp. 60 sekund.

Definice jednotlivých žánrů

■ Sociální sítě

- Internetová služba nabízející soukromým osobám, organizacím či firmám možnost vytvořit profilovou webovou stránku (zkráceně profil), která umožňuje prezentovat a sdílet digitální materiály (text, obraz, zvuk, video) s ostatními členy sociální sítě.
- Daný profil může být přístupný pouze vybraným členům sociální sítě nebo jakémukoliv uživateli internetu. V případě firem a organizací slouží profil zejména k jejich propagaci, protože umožňuje snadno oslovit širokou skupinu lidí, kteří v rámci dané sociální sítě příspěvky firmy či organizace cíleně odebírají.
- Soukromé osoby naopak využívají sociální síť nejen k vlastní prezentaci a sdílení materiálů, ale také k intenzivní komunikaci mezi sebou navzájem, často prostřednictvím různých chatů, diskusních fór atd.

Definice jednotlivých žánrů

■ Soutěž

- Soutěž může být samostatnou aktivitou (například soutěž o nejlepší fotografii určitého zajímavého objektu či jevu, soutěž vědomostní) nebo doprovodným prvkem některé jiné aktivity (třeba soutěž k premiéře nového představení kdy se vítězem stává 100. návštěvník v pořadí nebo soutěž pro děti v rámci dne otevřených dveří).
- Může probíhat přímo v areálu dané organizace, ale také virtuálně například v prostředí internetu, na určité sociální síti atd.
- Soutěž může popularizovat celý obor i pořádající organizaci (Astronomický olympiáda), pořádající organizaci (staňte se miliontým návštěvníkem hvězdárny) nebo určité s organizací spřízněné téma (soutěž o nejkrásnější fotografii Saturnu).
- Soutěže jsou obvykle pořádány za účelem oživit určité téma či aktivitu, nebo na ně upozornit a vzbudit zvýšený zájem u veřejnosti.

Definice jednotlivých žánrů

■ **Tvorba netradičních pomůcek**

Vysoce specializovaná aktivita, která až na drobnosti, musí být svěřena odborně fundovanému společenství.

■ **Výstava**

- Forma prezentace určitého tématu prostřednictvím tzv. exponátů (staticky umístěných audiovizuálních materiálů či předmětů, obvykle doplněných textovými popisky).
- Exponáty jsou vystaveny v určitém vymezeném prostoru, např. místnosti či části budovy. Výstava má dlouhodobější charakter a je zájemcům přístupná v rozmezí dnů až týdnů či měsíců.
- Dnes často mívá interaktivní charakter, tedy exponáty vybízejí návštěvníka k nějaké „akci“ (**interaktivní výstava**).

Definice jednotlivých žánrů

■ **Vystoupení v médiích**

- Prezentace soukromé osoby či organizace (zprostředkovaně, prostřednictvím osoby tuto organizaci zastupující – např. tiskového mluvčího či jiného člena dané organizace) v médiích jako je rozhlas či televize.
- Forma vystoupení může být různá, např. rozhovor, komentář k určitému jevu či události, odpověď na dotaz ze strany moderátora apod. Vystoupení může probíhat „živě“ v rámci přímého přenosu nebo se může jednat pouze o nahrávání záznamu, jež bude teprve posléze v daném médiu uveřejněn.

Definice jednotlivých žánrů

■ Virtuální svět

- Uměle vytvořený digitální svět (obvykle) v prostředí internetu přístupný online uživateli či skupině uživatelů.
- Uživatel se může ve virtuálním prostředí pohybovat, zkoumat jej, vytvářet a užívat předměty, plnit úkoly (např. v rámci počítačové hry), komunikovat s dalšími členy daného virtuálního světa apod.
- Virtuální světy nejsou omezeny přírodními či společenskými zákony, a proto se často jedná o prostředí výrazně se odlišující od reálného světa, která by v reálném světě nemohla existovat či nebyla uživatelům snadno přístupná.
- **Virtuální prostředí** – konference online – velký rozvoj v době pandemie. Reprezentace účastníka vlastním „avatarem“.

...: konec :...

